

povedalo sto in sto vražam in krivim mislim, ki so mračile njegov um in overale vsakteri napredek.

Začetek te razsvete mora že v začetnih šolah biti, in ponavljajoče šole (Wiederholungsschulen) nimajo le samo ponavljanje tistih naukov biti, ki so se v začetnih šolah učili, ampak one morajo pripravnice biti po dobro izvoljenih bukvah kmečkemu fantu in tudi dekletu oči odpreti za potrebne znanosti njegovega stanú. Kakor hitro je umen fant po takem spoznal, da se kmetijstvo opira na več znanost in vednost, mu je že vcepljeno poželjenje po pridobitvi teh vednost, brez katerih vé, da umno kmetovanje ni mogoče.

To bo ravno razloček med nekdanjim kmetam in med prihodnjim kmetovavcem. Če oče sam nobenega zapopadka nima od pravih kmetijskih vednost in se le ravna po tem kar je vidil in slišal od svojega očeta, tudi sina ne bo drugači učiti dal. Če je pa oče sam že umen mož, bo pa tudi sinu pripomogel, da se kaj več nauči.

Ko je mlad kmečk fant na to vižo po bukvah pripravljen, djanske vednosti kmetijstva razumeti, po tem naj stopi kot učenec v kakošno veči in umno obdelovano kmetijo, da se uči, kar se domá naučiti ne more.

To je pot kmetijske vednosti sčasoma po celi deželi razširiti in kmetijstvu na tisto višji stopnjo pripomoči, ktero bo prihodnji častertjal, če se ji terma in svojglavnost še tako zoperstavlja.

Napredek kmetijski zamorejo pa tudi kmetijske družbe močno pospešiti po tem, da na mnoge viže podpirajo nauk, in delijo mnogotere pripomočke, s katerimi si kmet pomaga na boljši stan kmetovanja.

Vednosti kmetijske med kmetovavci širiti, je tedaj prva potreba in prva podlaga boljšiga kmetovanja.

(Konec sledi).

Nikar ne zametujte strojarskega čresla!

V 29. listu nemškega kmetijskega tednika (Wochenblatt) Štajarske km. družbe naznani usnjar Schaffernagg sledeče skušnje zastran čresla, ktere usnarjem in vsim kmetovavcem blizo usnarij v prevdank podamo. Omenjeni usnjar tako piše:

„Znano je, da jezičjo ali konoprovo moko in drobno čreslo po strojbi (Knoppermehl und feine Gärberlohe) usnarji skoraj povsod zametujejo, in le bolj debelo robo so jeli nekteri za kurjavo rabiti. In vunder se toliko toži, da gnoja povsod manjka.

Jez že skoz 15 let iz vsega drobnega čresla gnoj delam takole: Na eno lego navadnega gnoja potrosim ravno tako debelo lego drobnega čresla; na to denem spet eno lego gnoja, in tako redoma naprej, da je gnojniše polno.

Na gnojniši pa čreslo popolnoma ne strohni; tedaj izpeljem to zmes en mesec poprej, preden jo podorjem, na njivo v velike kupe. S tem premetovanjem in da vse skupej dalje časa v velikih kupih leži, se napravi popolnoma dober gnoj za ilovnate kakor za pešene zemljiša. Jez pridelam v srednjih letinah s tem gnojem na oralu (johu) 45 do 55 vaganov korúze. Vinorejci kupijo od mene vsako leto 100 voz tacega gnoja, in še več bi ga radi vzeli, ako bi ga le mogel več napraviti. To je gotov dokaz, da je tak gnoj tudi za vino-grade dober.

Ker zraven imenovanih 100 voz prodanega gnoja ga še 200 voz doma za svoje gospodarstvo porabim, in ker skoro polovica tega gnoja iz izstrojene jezičje moke in čresla obstoji: je rajtinga očitna, da si po tem takem 150 voz nar boljšega gnoja pridobim, ki bi sicer popolnoma v zgubo šel, ako bi čreslo zaverigel.

Po gotovih in večletnih skušnjah zamorem tedaj te drobne strojarske ostanjke za napravo gnoja vsim priporočiti, ki jih imajo, ali jih lahko dobiti zamorejo“.

Jezikoslovskie stvarice.

I.

Prijatelje naše mile slovenšine lepo prosim, sledeče besede v „Novicah“ *) celó s kratkim razjasniti, to je, dopovedati: 1. iz ktere slovenske korenike so izpeljane ali so same korenika? 2. ali so še v katerem drugem slovanskem narečji? 3. ali so iz kakega tujega jezika popolnoma vzete ali popačene? in 4. kdej (kje) se po Slovenskem res govore ali kaj drugači izgovarjajo? Vpraša se pa za sledeče z razločnimi pismenkami natisnjene besede:

Pogum = serdčnost, hrabrost; pričati = svedočiti; kinč = zaklad, ures, krasa; pečati se = baviti se, obavljati se, truditi se; golufati = goli-fati = ukaniti, prehiniti, noriti; prekositi koga = premagati, preseči; poslopje = hramovi, hramina; komu v okom priti = prestreči koga, komu v prestrege ali predi priti; leca = pridžnica, kancelj; lišer = leca; baža = šara, fela, sorta, versta; všeč = po godu, ljubo; najnc = dajnc, še enkrat ne, latinski nequidem; pruka = stol, klop; zapstonj = brez plačila, vprazdno; koperneti = ginoti, medleti; komolec = laket (?); jezero mady. = tisoč, tavžent; jeza = serd; rezni stol obročarski; madež = umaza, skverna, flera; marveč = velikoveč, ampak, temoč; merčes = kuka, žuza. Slovenčie.

Potovanje

po nekterih jugo-slavenskih krajih.

Spisal M. Verne.

15. pismo.

Dragi prijatelj!

Iz bližnjiga griča, kamor me je g. Svetlin peljal, je veličansk razgled ne samo čez lepo široko Kerško polje, kjer je nekdanj samoblastno mesto (Municipium) Noviodunum stalo, — čez Brežice na Štajarskim, ki se unikraj Save kažejo; — in čez bližnje Horvaške kraje proti Zagrebu: temuč tudi na visoke hribe, ki Kerško polje obdajajo, in na severno-zahodni strani čez nekoliko Šent-Jernejškiga polja, ki je nar lepši in redovitniši na Dolenskim. — Med tem je došel g. Jan, fajmošter od svetiga Križa poleg Kostanjevice, moj nekdanji součenec v Ljubljani, s katerim se mnogo let nisva vidila, in vsi skup smo šli potem lep grad prek hriba nad Leskovcam ogledat, kteriga krasen gaj obdaja. Nekdanji posestnik tega grada, ki se mu po nemško „Thurn am Hart“, popačeno slovensko pa (zakaj? ne vém) Šrajbarski turn“ pravi, je bil nekdanj Janez Kerstnik Valvasor, sedaj pa je gosp. Anton grof Turjaški, ki pod iménam „Anastazi Grün“ slovi v prvi verstí nemških pesnikov. Žal mi je bilo, da slavniga pisatelja „sprehodov Dunajskiga pes-

*) Vredništvo še posebno pozve častite g. jezikoslovce slovenske: naj bi se oglasili, kolikor za te besede ali od teh besed véjo ali sodijo. Vred.

nika“, razsipa“, „poslednjiga viteza“ in v nemško prestavljenih slovenskih narodskih pesem nisim doma dobil; rad bi se bil poklonil možu, s katerim se zamore naša domovina zares ponositi. Le žal mi je bilo, da se ni vse, kar sim tū o zadevah nekdanjiga podloštva slišal, kaj prav vezalo s svobodonadušenimi razodevami krasne njegove pesmi „Dunajskih sprehodov“, — vunder — sim si mislil — nihče ne more vsim prav storiti.

Kerško mestice (Gurkfeld), ktero sva popoldne z g. Svetlinam ogledala, leži na prav oskim prostoru med derečo Savo in visokim hribam, po katerim je veliko lepih vinogradov. V tem mesticu, ki ima nekoliko prav zalih pohoštev, je v letu 1693 slavni za Krajnsko deželo nepozabljeni Valvasor umerl v revnim stanu. — Z gosp. Svetlinam sva obiskala kapucinarski samostan, ki je bil v letu 1639 sozidan, in kjer naji je verli guardian Zupan, prej več let fajmošter, prijazno sprejel. Taki možje, ki so se dolgo za blagor ljudstva trudili, in si sred nepokojniga sveta mnogo skušinj nabrali, so pač vse časti in hvale vredni, naj si bo že njih obleka kakoršna koli.

Kerško je bilo v 14. stoletji mogočnih Celjskih grofov, in Miroslav je tū gospodoval, ko je z očetam v prepíru živel. Pa še veliko prej, že v letu 1248, se Kerško v starih pismih najde, in nekteri še clo terdijo, de je tū nekdanje Noviodunum stalo, in de je Konstanci, sin cesarja Konstantina Velikiga, nekaj časa tū stanoval. Jez pa raji s tistimi potegnem, ki pravijo, da je Noviodunum dobro uro nižej v sedanjim lepim polji bilo. — Iz mestne zgodovine ti ne vém družiga povedati, ko de so Turki v letu 1469 našo deželo na več stranéh napadli, in Kerško mesto razdjali. V letu 1542 je bila tod huda lakota, ker so bile kobilice polje in vinograde popolnoma razdjale; in trideset let pozneje v letu 1573 so se bili tod okrog, ne vém zakaj, kmetje spuntali in mestjane prisilili, se ž njimi združiti. Čez dva tisuč se jih je bilo zbralo; pa Krajnski stanovi so puntarjem Kerško kmalo vzeli in punt zaterli.

Svetlin me je tudi v Videm na Štajarsko peljal. Videm stoji na levi strani mogočne Save, Kerškemu mestu ravno nasproti. Ondašnjiga tehanta, častitiga g. Rejca sva šla obiskat. Sred Save mi réče Svetlin, ki je vedno dobre volje: jez mu bom naravnost in po pravici povedal, kdo si, pa boš vidil, de ne bo verjel, ker nimaš nič rudečiga na sebi. — Tudi jez sim bil prav dobre volje, ko sim v Vidmu prvič na lepo Štajarsko zemljo stopil. — Videm je precej velika vas, ki šteje do 50 hiš. Zvečer sva se spet v Kerško prepehljala, in nazaj v Leskovec šla. Vsa ta okrajna je dobro obdelana in prideluje posebno veliko sadja in vina.

Drugo jutro ob osmih me je peljal Svetlinov hlapec do Zidaniga mosta (Steinbrück). Skoraj 4 ure sva se vozila poleg Save po dolini, ki je sicer večidel oska, ki se pa vunder večkrat zdaj na Krajnski ali desni, zdaj na Štajarski ali levi strani Save kake pol ure delječ razširi. Na Štajarski strani se vidi narprej terg Rajhenberg, ki šteje do 80 hiš in okoli 400 duš. Nad tergam se vidi na griču lep grad, ki se mu Reichenburg pravi. — Dalje se vidi na Štajarskim drugi še večí terg z iménam Sevenca (Lichtenwald), ki šteje do blizo 600 prebivavcov. — Še dalje je viditi na Štajarskim Loka (Laak), precej velika vas v prav prijetnim rodovitnim kraju, kakih 6 ur od Celja. — Na Krajnski strani pa se vidi gor od Kerškiga narprej Teričengrad (Ruckenstein), 9 milj od Ljubljane; — potem Boštanj (Sauenstein), in semtertje kakšna majhna vas in nekoliko posamesnih hiš; — in poslednjič Radeče (Ratschach), zal terg v prav tesnim

kraji med goro in Savo. Cesta po ti, čez štiri dobre ure hodá dolgi dolíni je prav dobra, in kjer se dolína nekoliko razširi, so kraji, desiravno jih visoke gore obdajajo, prav prijetni. — Posebno pa so mi Radeče dopadle, ker se nisim nadjal, tū tako zaliga terga najti. Nekdo — mende Schönleben, pa vunder prav ne vém, — piše, de je nekda tū rimsko „Prætorium Latovicorum“ bilo. Pa če tudi ni bilo tū rimske vselitve, so Radeče vunder že silno stare, in posebno star mora biti grad, kteriga podertine je na griču poleg sedanjiga terga še viditi, ker so se že v letu 1200 neki plemeniti Krajnski gospodje po njem „die Herren von Ratschach“ imenovali. — Radeče so mi bile v zgodovinskem obziru tudi za to znamenite, ker je glasoviti Truber nekaj časa tū luteransko vero oznanoval.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Za nesrečne kristjane, ki iz Bosne na Horvaško mejo begajo, se trinogom turškim ognit, je banska vlada jela darove nabirati.

* Ban Jelačić je na predlog društva za prirodne znanosti dovolil 600 gold. iz deželnih dohodkov za potovanje g. Vukotinovića in g. dr. Schlosserja po jugoslovenskih krajih, jih preiskat v zemljoznanskem obziru.

* Ruski pisatelj Bulgarin terdi, da je Ameriko Slovan najdel, in sicer Poljak Jan iz Kolne, ki je 15 let pred Kolumbom, tedaj v letu 1476 v službi Danskega kralja Kristjana II. prvi Ameriko obiskal.

* „Srbske novine“ prinesejo načrt osnove narodnega gledišča v Beligradu.

* „Južna pčela“, ktero je Milorad Medaković spervega v Temišvaru, in potem v Novem Sadu izdajal, je zavolj nekih sostavkov, ki so se med vrednikovo boleznijo v list vrinili, prepovedana. (Tako nevarno je vrednikom zboleti).

Novičar iz slovenskih krajev.

Spod Pohorja na Štajarskem 4. rošnika. Pri nas se letina boljše kaže, kakor smo se je nadejali, akoravno se je spomlad pozdno začela. Silje tukaj prav lepo stoji, pak ne tako na širokem Ptujskem polji, kder so žita redke; taka se tudi čuje od Murskega polja; na brežinah je tedaj letos lepša sternina. — Vinska terta lepo žene — grozd pak je za štertím listom: vince bo gospôda pila. — Tudi sadja bo še kaj, razve jabolk. — Drugim sadežem vreme predse dobro streže, ker je ob Duhovem po veliki vročini pohleben dež šel. Zato bodi ga Bog zahvaljen ino nas uim obvaruj: na mestéh blizo nas se ljudém huda godi — stradajo kruha ino soli. — Letošnje cepige kaj veselo rastejo: kamor se ozrem, se mi serdce smeji radosti, da se našinci toliko koristne sadjoreje résno poprijemajo; pusto, otožno germovje se ugiblje prijaznim sadonosnicam ino gole ledíne se venčavajo s cvetočimi drevesci. V tem oziru tū očitno pohvalim g. Divjaka, skerbnega bravca ino posnemavca Vaših ljubih „Novíc“; jegovo kmetovanje, vse po Vaših ukih ino svetih, je pak tudi sploh župljanom jasno razgledalo, kam se po umni marljivosti dospeti dá: v njegovem sadovniku, kder jezera drevesc iz pečk mergolé, se bodo naši učenci, ker še dozda posebne sadjoredišča nimamo, učili, sadonosnice gojiti in obdelovati; da mu maline, ali kakor Vi pravite, murve — ino vlaški jagnedi iz Vašega verta lepo rastejo, Vam bo moreda po godu izvedeti. — Še dva gospoda ino sicer učitelja sta kakor pridna sadjorednika za se ino za svoje učence sém prislúla iz Slovenskih goríc